

Annie Ernaux'da "Ruhun Tutkuları" ya da "Tutkunun Ruhu"¹**Fatma KABA²****APA:** Kaba, F. (2020). Annie Ernaux'da "Ruhun Tutkuları" ya da "Tutkunun Ruhu". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 534-540. DOI: 10.29000/rumelide.808770.**Öz**

XXI. yüzyıl Fransız Edebiyatının en büyük kadın yazarlarından Annie Ernaux kadın kimliği ve psikolojisi alanında çok sayıda eser vermiştir. Eserlerinde kendi içsel yolculuğunun ve bunun toplumsal karşılıklarının peşine düşmüş, bazen bir kişiyi, bazen de bir duyguyu konu almıştır. İçeriği başlığıyla uyum gösteren ve Türkçeye de "*Yalın Tutku*" adıyla çevrilmiş olan romanında da, yazar evli bir erkekle yaşadığı duygusal ilişkiyi bütün açıklığıyla, cesurca ortaya koymaktadır. Gençlik yıllarından itibaren, yazar için bir var olma biçimi olan tutku, bu romanda farklı bileşenleriyle kaleme alınmıştır. Kadının beklentileri üzerine kurulu bu ilişkide, sevgiliyle her bir buluşma kadın için bir yaşam kaynağı haline gelir. Kadının bedenini, ruhunu, zihnini ele geçiren ve şiddetli ve yıkıcı bir saplantıya dönüşen tutku onda tüm yaratıcı yetilerini harekete geçiren karşı konmaz bir güçtür. Ernaux bu yönüyle insan iradesini hiçliğe indirgeyip körleştiren; kendi "yasa"larının dışında, içinde başka hiçbir şeyi barındırmayan klasik "tutku-aşk"ın "fatal" boyutunu aşarak, tutkusunda sınırsız bir özgürlük tanıyor kendisine. Tutku, yazar olarak yaratıcılığını besliyor, tetikliyor; onu bir dize ruhsal çözümlemelerin içine itiyor. Bu incelemede, tutkuyu bir ruhsal "anomalie" olarak değil, insanın iç dünyasını tanımak için önemli bir "yüzleşme deneyimi" olarak gören Descartes'ın "*Ruhun Tutkuları*" adlı eseri kuramsal çerçeve olarak benimsenecektir.

Anahtar kelimeler: Annie Ernaux, yalın tutku, Descartes, ruhun ihtirasları**"Passions of the Soul" or "Soul of the Passion" in Annie Ernaux****Abstract**

Annie Ernaux, who is one of the greatest woman writers of the 19 century French literature, wrote numerous works in the field of woman identity and psychology. In her works, she pursues her own inner journey and its social responses, and deals sometimes with a person, sometimes with a feeling. In her novel, the title of which is in accordance with its content and which was translated into turkish as " *Yalın Tutku* ", the writer reveals explicitly and bravely her emotional relationship with a married man. The passion which had been a form of existence since her childhood period was written with its different components in this novel. In the relationship which depends upon the expectations of the woman, each meeting with her lover becomes a source of life for the woman. The Passion which imprisons the woman's body, her soul and mind and which is transformed into violent and destructive obsession, is the irresistible force which triggers all her creative faculties. Ernaux who degrades human will into nothingness and makes it blind, by going beyond the fatal extent of classical passion-love which does not include anything inside with the exception of its own laws gives unlimited freedom to herself. The Passion as an author promotes, triggers her creativity and pushes her into a group of spiritual analyses. In this study, Descartes' work "the Passions of the

¹ XIV. Ulusal Frankofoni sempozyumunda sunulmuş bildirinin genişletilmiş halidir.² Dr. Öğr. Üyesi, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (Denizli, Türkiye), fkaba@pau.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7217-2675 [Makale kayıt tarihi: 19.08.2020-kabul tarihi: 20.10.2020; DOI: 10.29000/rumelide.808770]

Soul" which accepts the passion as an important "encountering experience" not as a spiritual anomaly to learn man's inner world will be taken as an theoretical framework.

Keywords: Annie Ernaux, simple passion, Descartes, ambitions of soul.

İradede de Tutku Oyunları

Evli bir erkeğe karşı takıntıya dönüşen tutkulu bir aşkı anlatan *Yalın Tutku* 1992'de yayımlanmıştır. Cinsellik temelinde kurulan bu ilişkinin heyecanını, hep bir sonraki görüşmeye yönelik alınan bir telefon konuşması belirlemektedir. "Geçen yılın eylül ayından bu yana artık bir erkeği beklemekten başka bir şey yapmadım: Bana bir telefon etsin, evime gelsin istedim"(Ernaux, 1992: 11). Her telefon görüşmesinin ardından gelen birliktelik, onu beraber olduğu erkeğe daha bağımlı hale getirmiştir.

Tıpkı Descartes'ın, "tüm tutkuların insanlardaki başlıca etkisi, onların ruhunu, bu tutkuların daha önce bedenlerini hazırladığı şeyleri istemeye teşvik etmesi ve elverişli kılmasıdır" (Descartes, 2016: 41-42) dediği gibi kadın da aslında öğrenilmiş bir hazzın tekrarını yaşamaya kendini hazırlamış; her görüşme öncesi buna yoğunlaşmıştır. Bu saplantıyı "cinsel doyuma ulaşabilir miyim" (Ernaux, 1992: 13) diye kendi kendine soracak kadar ileriye taşımıştır. Annie Ernaux'nun tüm eserleri gerçekte kadınlıktan, özellikle *Yalın Tutku* (1992) dan itibaren, kadının cinselliğinden söz eder (Dugast-Portes, 2008: 15).³

Anlatıcı yaşadıklarını büyük bir cesaretle kaleme alır. "Yalın Tutku şifre çözücüsü olmayan bir televizyon kanalındaki, porno filminin bir sahnesinin aktarılmasıyla başlar" (Dugast-Portes, 2008: 65).

Yazar okuru bir romanda tanık olabileceği en uç şeylerle karşı karşıya getirir. Geçmişte izlenmesi utanç nedeni olarak görülmüş, ancak şimdi sıradanlaşmış bir şeyin benzerinin yazı yoluyla edebiyatta gerçekleştirilmesinin gerekliliğini vurgular (Ernaux, 1992: 10). Pek çok kadın için ciddi bir utanç kaynağı olacak söz konusu sahne, yazar için bir cesaret örneği, kendini ortaya serme girişimidir. Bu cesaret, dahası cüretkârlık Descartes'ın, "bazı insanlarda korkuya sebep olan bir izlenim başkalarında bir cesaret ve atılganlık uyandırabilir" (Descartes, 2016: 41) sözleriyle de uyumludur. Ernaux'yu pek çok kadından, belki de pek çok yazardan ayrıcalıklı kılan da bu yönüdür demek şaşırtıcı olmaz. Bu sahnenin, edebiyatta ahlaki değerlerin askıya alınmasının gerekliliğini cesurca ilan eden bir girişim olduğu söylenebilir. Böylesine törensel ve sınırsızca yaşanan aşk, yazma tutkusunun aracına dönüşmüştür aslında. "Çoğu zaman bu tutkuyu bir kitap yazıyormuşçasına yaşadığımı sanıyordum: ... bu tutkunun sonuna kadar gidip, "sonuna" sözcüğüne belirli bir anlam vermeksizin, bunu yazmayı birkaç ay sonra bitince ölebilirmişim gibi, ölmek benim için fark etmez düşüncesine bile kapılıyordum" diyecektir (Ernaux, 1992: 18) "Yalın Tutku da, geçmişe yönelik olayların sunulduğu çizgisel biçimde bir anlatıdır"(Savéan, 1994: 24).

Bu birliktelik anlatıcının kendi kedisıyla yüzleşmesi için bir fırsat olur. Öyle ki, hayatını ilişkiye başladığı dönem öncesi ve sonrası olarak ikiye ayırır. İlişki öncesi dönemi sıradandır, diğer kadınlarınki gibidir. Bunu da şöyle dile getirir: "Başka kadınlar arasında olduğum zamanlar, bir süpermarketin kasasında, bir bankada, onların kafasında acaba benimki gibi bir erkek var mı, yok ise böyle yaşamayı- yani benim daha önceki yaşantım-, sadece hafta sonlarını, bir restorana gitmeyi, bir jimnastik seansını ya da çocuklarının sınav sonuçlarını bekleyerek yaşamayı nasıl sürdürüyorlar diye

³ Bu çalışmadaki çeviriler tarafımızdan yapılmıştır.

kendi kendime soruyordum. Bunlar benim için şimdi yorucu ya da güç şeylerdi" (Ernaux, 1992: 19). Günlük işler, sıradan işler, yani kafasında bir erkeğin varlığıyla özdeşleşmeyen işler artık onun için katlanılabilir bir şey değildir. "Sıkıntı duygusu, takıntı, adlandıramadığı bu korku, tutkulu kadını günlük yaşama karşı ilgisiz bırakır, alışagelmış sorumluluklarını yerine getiremez hale getirir" (Schaffner, 2014: 268).

İlişki içerisinde olduğu süreçteki hayatını da iki şekilde betimler anlatıcı. Birincisi iradesinin dışında gelişen günlük yaşamıdır. Bunu ödev kâğıtlarına bakmak, alış veriş yapmak, eş dostla görüşmek, konuşmak gibi geçmişten gelen (yani sevgilisi olmadan önceki dönemden gelen) yaşam alışkanlıklarının da kolaylaştırdığı zorlama eylemler oluştururken; ikincisini de tüm iradesiyle, birlikte olduğu erkekle bağlantı içine soktuğu ya da sokmaya çalıştığı yaşamı oluşturur (Ernaux, 1992: 11). Bir başka deyişle, bir tarafta iradesi dışında zorlayarak yürüttüğü günlük yaşamı, diğer tarafta ise, tüm iradesiyle sevdiği adamla ilişkilendirdiği yaşamı yer alır. İçinde bulunduğu ve yürütmek zorunda olduğu yaşamını irade dışı olarak betimlerken, sevdiği erkeği içinde kurguladığı yaşamı da irade ve isteğine bağlı olarak betimler.

Tutkularına kilitlendiğini düşündüğümüz bu kadın, aslında özgür iradesinin dile geldiği bir roman üzerinden bilinçli bir yaşam kurar. Bu ilişkiye dair ne istediğinin fazlasıyla farkındadır. Aldatılmış ya da kolayca baştan çıkarılmış bir kadın değildir. Özgür iradesiyle yaşadığı ilişkinin tüm aşamaları bunun en önemli kanıtıdır. Descartes'ın, "irade doğası gereği öyle özgürdür ki asla zorlanamaz" (Descartes, 2016: 42) sözü de bu yöndedir. Çünkü iradeli olmak özgürlüğü gerekli kılmaktadır, nitekim anlatıcı da romanda, "bunu yaşamak için sahip olduğum zaman ve özgürlüktür" (Ernaux, 1992: 24) diyerek temel gerekliliklerin kendindeki mevcudiyetini ortaya koyar. İlişkiye dair iradesini kullanmadığı tek nokta ilişkinin sonlanmasıyla ilintilidir; çünkü o hiçbir zaman bu ilişkinin bitmesini istememektedir; kaldı ki, ilişkinin bitmesi sevdiği erkeğin özgür iradesine bağlıdır aslında: "Bu son besbelli, benim iradem dışında, o gittiğinde ya da beni bıraktığında bir gün gelecekti" (Ernaux, 1992: 34) diyerek, gerçekte içinde yaşadığı ana odaklandığının, sadece onu denetleyebildiğinin, geleceğe dair gerçeklikleri değiştiremeyeceğinin, iradesinin de sınırları olduğunun, sadece kendi arzularını gerçekleştirme yönünde kullanabileceğinin farkındadır. "Umut yok iken, umut vermeye yardımcı tüm yolları kullanmaya devam ediyordum: İskambil falları açıyor, Aubert'de bir dilencinin çanağına on frank koyup, "yeniden telefon etsin, geri gelsin" türünden dileklerde bulunuyordum. (Belki de aslında yazmak bu yollardan biridir)" (Ernaux, 1992: 46-47). Tüm arzusunun dilek boyutunda kalmakla sınırlar. Kendisini terk etmek isteyen bir erkeğin kararı üzerinde iradesinin bir etkisinin olamayacağı fikri onu erkeğin özgür iradesinin sınırlarına saygı göstermeye zorlar. Bu farkındalık, onu tutkulu aşklar yaşayan diğer kadın kahramanlardan, örneğin Madame Bovary, Phèdre gibi, farklı kılar. Çünkü onlar kendi iradelerinin sınırlarını bilmezler ve bu gücü başkalarının iradesi üzerinde zorlayarak kullanmak isterler.

İrade konusunda ayrıntılı bir çalışma yapan Descartes'e göre, ruhun güçlü veya zayıflığı, irade ve tutku arasındaki çatışmayla anlaşılır. Ona göre, "iradeleri doğal olarak tutkuları en kolayca yenebilenler ve eşlik eden beden hareketlerini durdurabilenler kuşkusuz en güçlü ruhlara sahip olanlardır. Ama güçlerini sınamayan ruhlar vardır; çünkü iradelerini kendi silahlarıyla savaştırmak yerine, iradeyi bazı tutkuların ona başka tutkulara direnmek için sağladığı çarpışmaya sokarlar. Ruhun kendi silahları olarak adlandırdıklarım, iyinin ve kötünün bilgisine ilişkin sağlam ve kararlı yargılar ve iradenin yaşamdaki eylemlerini bunlara göre yürütmeye karar vermiş olmasıdır. Ve bütün ruhlar içinde en zayıf olanlar, iradesi belli yargıları böyle izlemeye karar vermeyip, sürekli çoğu kez birbirine zıt olan mevcut tutkulara kapılıp sürüklenenlerdir... ruhu köle ve mutsuz kılarlar" (Descartes, 2016: 49).

Descartes'in ruhun gücüne ilişkin yaptığı bu üç tespit incelendiğinde, birinci tespit ve üçüncü tespit anlatıcının ruhuyla çok özdeşlemediğini görüyoruz. Çünkü ilk tespitteki irade, tutkuları engelleyen, baskılayan bir iradedir ki, bu tutkularını yaşamayı hedefleyen anlatıcıyla pek örtüşmüyor, üçüncü tespit incelendiğinde zıt tutkuların peşinden koşan bir ruh tanımlanıyor; oysa ki anlatıcı ne istediğinin fazlasıyla farkındadır; o halde, geriye bir tek şey kalıyor: gücünü sınımayan ruh... yani iradesini tutkularıyla savaştırmayan bir ruh söz konusu. İradesini, tutkular arasındaki mücadelesinde, tercihinin lehinde bir araç, bir "silah" olarak kullanıyor anlatıcı. Onun iradesi ve tutkuları arasında herhangi bir çatışma yaşanmıyor. İyinin, kötünün ne olduğuna ilişkin kararlı yargıları var ve iradesi, eylemleri bu yönde şekilleniyor; iradesi tutkularının gerçekleştirilmesi yönünde destek verip, kendi doğruları, kendi değer duyguları doğrultusunda tutkularını besliyor. Korkmak yerine ya da tutkularını susturmak, bastırmak yerine onları yaşamayı, deneyimlemeyi tercih ediyor. İrade, tutkuların istenilen kıvamda biçimlenmesini sağlıyor, çünkü "tutkular ruhu, doğanın bize yararlı olduklarını kabul ettirdiği şeyleri istemeye ve bu iradeyi sürdürmeye elverişli kılar" (Descartes, 2016: 56).

Romanda anlatıcı da, bu tutkuyu yaşama ve anlatma kaygısı içinde olduğunu sıklıkla dile getirir. Ancak, bunu dile getirirken de, amacının bu tutkuyu açıklamak değil, sadece sergilemek olduğunu vurgular. "Tutkumu açıklamak değil- bu, onu bir yanılgı ya da bir kargaşa gibi düşünmek olur ki bundan aklanmak gerekir-sadece sergilemek istiyorum" der (Ernaux, 1992: 24). Gerçekte "Yalın Tutku maddi (fiziksel) göstergeleri üzerinden bir tutkunun ne olduğunun araştırılmasıdır" (Thumerel, 2004: 247). Onun için önemli olan, tutkunun kökenlerini ve gerekçelerini ortaya koymak değil, nasıl yaşandığını göstermektir. Çünkü kökene inmeye çalışmanın, salt yaşamaya odaklanmış bir durumu daha da karmaşık hale getireceğini düşünür ki, bu durum da, tüm eklentilerinden ve tüm kuşatılmışlıklarından sıyrılmış, kendi "Yalın Tutku" sunu yaşamaya adanmış ve romana da adını veren bir yaşam ilkesinin doğasına ters düşecektir.

Böylesine cüretkâr bir biçimde cinselliğini sergilerken de yaptığı şeyin bilincindedir aslında. Bunu yaptığı için kendini bir teşhirciden farklı görmektedir ve bunun açıklamasını da şöyle yapmaktadır. "Bunları yazmakla doğal olarak hiçbir utanç duymuyorum, çünkü bunların yazıldıkları, bunları görenin sadece ben olduğum an ile başkaları tarafından okunacakları an arasında geçecek süreyi düşündüm:...çünkü teşhircinin bir tek isteği vardır o da kendini göstermek ve aynı anda görülmektir" (Ernaux, 1992: 31). Romanını kaleme aldığı sırada zaten ilişkisi bitmiş, tutkunun alevi sönmüştür. "Yazı yazma zamanının tutkunun zamanı ile hiçbir ilişkisi yok" (Ernaux, 1992: 45) diyerek roman içinde bunu belirtmiştir. "başlığıyla "passé simple"⁴ ile bir kelime oyunu yapan roman, arzusunun kendinde neler uyandırdığını, tutanaklarıyla ayrıntılı bir biçimde inceleyerek, yokluğunun gidişatını üzerinde ısrarlı bir biçimde durarak anlatır" (Dugast-Portes, 2008: 74). Romanı kaleme almış olduğu dönem gerçekte, üzgün olduğu, bitmesini istemediği bir ilişkinin, bir ayrılış gerçekliğinin dile getirildiği dönemdir. "İlk satırlardan başlayarak iradem dışında kullandığım hikâye zamanı, bitmesini istemediğim bir sürenin "o zamanda yaşam daha güzeldi" tümcesinin, sonu gelemeyecek bir yinelemenin zamanıydı" (Ernaux, 1992: 46) der. Burada, anlatıcı bir kez daha kendi iradesinin sınırlarının tükendiği noktaya gelmiş, bu durumu kabul etmiş ve geçmişe ait bir dönemden kalan tutkunun kırıntılarını kaleme almıştır. Birliktelik sürecine dair güzel olan her şeyin geçmişe ait olduğunu; artık, bu güzel beraberliğin bittiğini, yazı dilinde de geçmiş zamanın kullanımının zorunluluğun farkındadır. Duygusal açıdan birlikte olmak için delicesine beklediği bir erkeğin varlığını kaybetmiş olmak onu çok yaralasa da, romanına dair gerçekliği yansıtmada, istemeyerek de olsa (iradesinin dışında) geçmişe ait bir anı olarak onu yansıtmaya mecbur hisseder kendisini. "ben sadece

4 Le Passé Simple, geçmiş zaman.

onun yaşamının bana verdiği şeyleri, kuşkusuz okumayacağı, ona yönelik olmayan sözcüklere döktüm. Bir tür, bağış yapana geri verilen bağış gibi” (Ernaux, 1992: 57) der.

Bachole–Boskovic’e göre “Ernaux’nun yazıları “bağış yapana bağış”tan geçer “Babasına (la Place), annesine (Une Femme), sevgilisine (Passion Simple), kız kardeşine (L’Autre Fille)’i bağışlar, yalın bir bağış, kendinden, deneyimlerinden, travmalarından ve isteklerinden bir bağış”dır (Bachole–Boskovic, 2011: 168) der.

Tutkunun Ruhtaki Oyunları

Descartes, “tutkuları saymak için, sadece sırayla duyularımızın nesnelere tarafından... kaç değişik şekilde hareket ettirebildiklerini incelemek” (Descartes, 2016: 56) gerektiğini söyler. O halde “tutkular”ın harekete geçmesi için bir nesnenin varlığı temel gerekliliktir. Bu romanda kadının tutkusunu açığa çıkaran, duygularını harekete geçiren, “beklenen-istenilen” erkeğin varlığıdır. Descartes’e göre yalnız altı temel tutku vardır “hayranlık, sevgi, öfke, arzu, neşe ve keder ve tüm diğerleri bu altısından bazılarının karışımı ya da bir türüdür” (Descartes, 2016: 64). Descartes’ın, “tüm tutkuların ilki”dir (Descartes, 2016: 57) dediği hayranlığın romanda önemli bir yer tutmuş olması diğer tutkularında doğuşu için itici kuvvet olmuştur. Descartes bu tutkuyu şu şekilde tanımlamaktadır; “Hayranlık ruhun ani bir şaşkınlığıdır (surprise); bu da onu, kendisine nadir ve olağanüstüymüş gibi gelen nesnelere dikkatle irdelemeye götürür” (Descartes, 2016: 65). Anlatıcımızın da tutkusunun kökeninde “âşık” olduğu erkeğe karşı duyduğu derin bir hayranlık yatar. Descartes’ın tanımıyla tam olarak örtüşen, farklı olanın kişiyi daha çok etkilediğinin ortaya konduğu şu söylemle verilmektedir. “Sonunda donukluk ve şaşkınlık içinde keşfedilen bir şeyi başlangıcından bu yana aralıksız, tam bilincine vararak yaşama şansım olmuştu: Sevilen erkek bir yabancıdır” (Ernaux, 1992: 27). Erkeğin başka bir ülkeden oluşu, Fransızca’yı farklı konuşuyor olması, onu hayatına giren diğer pek çok erkekten daha ayrıcalıklı, nadir ve olağanüstü kılmış en önemli özelliklerden biri olmuştur. “Hayranlığın kuvveti iki şeye dayanır; yeniliğe ve neden olduğu hareketin ta başından beri güçlü olmasına” (Descartes, 2016: 66) diyen Descartes’ın sözünü ettiği iki bileşenin ikisi de bu anlatıcının ilişkisinde mevcuttur.

Daha gençlik yıllarının başında ilk cinsel deneyimini yaşamış bir kadının, adını vermek istemediği, eser içinde (A) harfiyle nitelediği erkeğe tüm bir romanı adamış olması da hayranlığının hiç kuşkusuz büyük bir örneğidir. “İşi, Fransa’daki görevi bana tüm kadınların hayranlığını çekebilecek gibi, çok yüksek görünüyordu” (Ernaux, 1992: 32) diyerek, erkeğe duyduğu hayranlığı kendi hayranlığının ötesinde bütün kadınlarla da ilişkilendirmesi bir itirafın ötesinde bir şeydir. Erkeği böylesine çekici bulması, onu yüceltmesi, onunla ilişkili olan her durumu abartılı bir şekilde yaşamasına sebep olmuştur zaten. Schaffner anlatıcının nesnesi ile olan bağını şu şekilde yorumlar. “Tutku her zaman nesnenin idealleştirilmesine sebep olur. Tutkulu kişi, nesnesine büyük bir saygı duyar, ona alışılmamış bir güzellik katar” (Schaffner, 2014: 269). Yine Bachole–Boskovic Yalın Tutku’daki sevgili bir idol figürdür, hayranlık duyulan bir nesnedir” (Bachole –Bosković, 2011: 150) demektedir. Ancak bir kişiyi böylesine yüceltmek, kendisini onunla bir mukayese içine sokması durumunda, kişinin kendi öz benliğine ilişkin aynı gücü uyandırmamakta, aksine onun kendisini hor görmesine sebep olmaktadır. “Ben ise, tersine, onu yanımda alıkoymak hiçbir özelliğim olmadığını düşünerek kendimi küçümsüyordum” (Ernaux, 1992: 32). Bu durum kişinin kendinde hissettiği eksiklik duygusunu tamamlarken, kendisiyle yüzleşmesi için de bir araç olmuştur. “Yalın Tutku kuşkusuz, bireysel kimliğin, içe dönük düşünceyle ve yaşanılanların nesnel bir incelemesiyle aranışıdır” (Savéan, 1994: 143).

Tutku dolu bu ilişkide "arzu" duygusu da önemli bir yer tutmaktadır. Descartes' e göre "arzu tutkusu, ruhta can ruhlarının⁵ neden olduğu bir çalkalanmadır/hareketlilik (agitation), öyle ki can ruhları, ruhu uygun olduklarını tasavvur ettiği şeyleri gelecekte istemek için hazırlarlar. Böylece sadece şimdi mevcut olmayan iyiliğin mevcut olması değil, aynı zamanda muhafaza edilmesini de arzularız" (Descartes, 2016: 76) der. Yani arzu, ruhun uygun gördüğü şeyleri gelecekte istemek için de kendini hazırlar. Ernaux'nun romanında görüşme arzusu bir araya gelme arzusu üzerine kurulmuştur. Bu bekleme de anlatıcı tam bir odaklanma halinde yapmaktadır. "Beklemekten başka yapacak bir şeyim olamamasını istiyordum... Bir bakıma A'yı beklemekten başka bir şeye vermek istemiyordum aklımı" (Ernaux, 1992: 14) ... "benim için bir tek gelecek vardı, o da bir randevu saptamak üzere hep bir sonraki telefonun çalmasıydı" (Ernaux, 1992: 13). Bir araya gelme arzusu üzerine kendini adadığı bu bekleme, hayatının tek anlamı haline gelir.

Yanında olmadığına derin bir özlem içindeyken, her görüşme sonrası gidişle de derin bir boşluğun içine düşer. Bu da onun mevcut durumu muhafaza etme arzusunun kaynaklanmaktadır. "Her şey, sevişmek için birlikte olduğumuz anlar dışında, sonu gelmeyen bir eksiklik" (Ernaux, 1992: 33) diyerek, yokluğunun ne derece yoğun bir boşluk yarattığını ortaya koyar. Zaman akışı da arzusunun gerçekleştiği ana sabitlenmiş gibidir. "Bu ilişkide benim için kronoloji yoktu; sadece varlığı ya da yokluğu biliyordum" (Ernaux, 1992: 23) diyerek, gerçeklik algısını erkeğin varlığıyla özdeşleştirir.

Bir erkeği böylesine arzularak istemek, aslında beraberinde aşkı da getirir. Descartes, "diğerlerinde gördüklerimizden daha fazla hoş giden bir şey fark ettiğimizde, bu ruhu, doğanın bize sahip olunabilecek en büyük nimet olarak gösterdiği nimeti aramak için verdiği bütün eğilimi yalnızca o kişi için hissetmek yönünde belirler. Ve işte bu şekilde hoşluktan/cazibeden doğan bu eğilim ya da arzu, ...sevgi tutkusundan daha çok sevgi/aşk diye adlandırılır" (Descartes, 2016: 79- 80) der ki, romanda anlatıcının da bütün duygu yoğunluğu sevilen kişiye yönlendirilir; öyle ki, içinde bu duyguyla "eşdeşlik" barındırmayan ne varsa değersizleşmiştir: Anlatıcının, "aşka yararı dokunmayacaksa istemenin âlemi var mıydı" (Ernaux, 1992: 41). "Sanat yapıtlarının benim için sadece tutku bakımından değeri vardı" (Ernaux, 1992: 36). "Müzelerde aşkı anlatan şeylere bakıyordum" (Ernaux, 1992: 37) sözleriyle romanda aşkla ilişkili olgular önemsenmiş, kutsallaştırılmış, diğerleri ise, dışlanmış. Dışlama bazen nefret boyutuna kadar taşınır. Aşkın ve arzusunun böylesine uç noktada yaşandığı romanda kaçınılmaz olarak nefret duygusu da bütünleyici bir öğe olarak ortaya çıkmaktadır. Descartes, sevgi ve nefretin nesnelere doğurdukları sonuçlar bakımından birbirlerine zıt olduklarını söyler. Ona göre, "bir nesne bize kendi bakımımızdan iyi olarak, yani bize uygun/faydalı bir nesne olarak sunulduğunda, bu bizim onun için sevgi duymamıza neden olur; ve bize kötü olarak ya da bizim için zararlı olarak sunulduğunda ise, bu bizde nefret uyandırır" (Descartes, 2016: 58). Bu zıtlığı, anlatıcı ayrılık sonrası yaşadığı mutsuzluğunda şöyle betimler: "Akşamları, A'nın öğleden sonrası evimde geçirdiği zamanlarda olduğu gibi, bitkin düşüyordum, her yanım uyuyordu. Ama bu, bana başka bir bedeni anımsatmayan, nefret ettiğim boşuna bir yorgunluktu" (Ernaux, 1992: 45). Farklı durumlarda yaşadığı "bitkinlik" hali, farklı iki duyguyu ortaya çıkarmaktadır. Eğer bu bitkinlik halinde sevdiği erkeğin izine rastlanmıyorsa, bu onda nefret uyandıran bir duyguya sebep olmaktadır. Roman içinde sevgiliyle ilişkilendirilmeyen pek çok şey nefret gerekçesi olabilmektedir. Örneğin, evinde sabırsızlıkla erkeğin telefonla aramasını beklerken "O olmadığını anlayınca, telefondaki kişiden nefret edecek kadar düş kırıklığına uğruyordum. A'nın sesini duyar duymaz ise... önce çıldırıp sonra yeniden normal duruma geldiğimi sanıyordum" (Ernaux, 1992: 13) der. Bir telefon görüşmesi, arayan kişiye bağlı olarak, kimi sefer bir mutluluğun göstergesiymişken, kimi zaman da bir nefretin temsili olabiliyor.

⁵ Can ruhları diye adlandırdıklarım aslında yalnızca cisimciklerdir...bedeni hareket edebildiği bütün değişik şekillerde hareket ettirirler (Descartes, 2016: 17).

Sevdiği nesneyle bağlantılı olmayan bir dünyaya nefret duyan bir kadın için, böylesine bağlı olduğu bu nesnenin kaybı da doğal olarak onda derin bir boşluk duygusu doğuracaktır. Descartes'ın, “üzülme de bir tür kederdir; daima umutsuzluğa ve hoşumuza giden bir şeyin verdiği keyfin hatırasına bağlı olması bakımından özel bir acı verir, zira sadece zevk aldığımız nimetlerin ardından üzülürüz, bunlar öyle yitip gitmiştirler ki, onlar için üzüldüğümüz sırada ve tarzda onlara yeniden kavuşma umudumuz hiç yoktur” (Descartes, 2016: 161) sözleri, A'nın Fransa'yı terk edip gittikten sonra anlatıcının yaşadıklarıyla bire bir örtüşür. Şöyle der anlatıcı: “Altı ay önce Fransa'dan ayrılıp ülkesine döndü. Kuşkusuz onu bir daha görmeyeceğim. Önceleri, sabahın ikisinde uyandığım zamanlar benim için yaşamın ya da ölmenin farkı yoktu. Tüm bedenim ağrıyordu. Acıyı koparıp atmak isterdim ama her yanıma sarmıştı. Bir hırsızın odama girerek beni öldürmesini diliyordum” (Ernaux, 1992: 39). Anlatıcının A'ya kavuşma umudunun bittiği an, en derin acıyı yaşadığı andır. Hayat bir anda anlamını yitirmiş, tüm renklerini kaybetmiştir, Artık ne beklenti içine girilecek bir telefon görüşmesi, ne buluşma hazırlıkları için yapılacak alışverişin (viski, badem vs), ne de bir erkeğe çekici görünmeye yönelik giyilecek kıyafetlerin bir anlamı kalmıştır... (Ernaux, 1992: 41).

Sonuç

Arzu, tutku dolu bir yaşam kesitinin tamamlayıcısı artık acı, özlem ve hatıralar olmuştur. Descartes'ın yüzyıllar önce ortaya koyduğu Ruhun tutkularından geriye sadece “Tutku'nun Ruhı” kalmıştır. Anlatıcı, çoğu zaman bir kitap yazıyormuşçasına yaşadığı bu tutkuyla aşk tutkusu ile yazma tutkusu arasında ilginç bir koşutluk kurmaktadır. Geçen tüm bu zamanda tutkusunu romansı bir biçimde yaşıyor izlenimindeyken, şimdi onu hangi biçimde yazdığını bilmemektedir. Anlatıcının duyguları bir yazı kaynağı olarak gördüğüne kuşku yok. Nitekim duygularını, tutkusunu ne denli hakıyla yaşarsa, yazınsal planda manevi doyuma o oranda ulaşacağını düşünür. Tutkunun varlığını, tutkunun yaşanıyor olmasını, yazma tutkusunun gerçekleşmesinin bir gerekliliği olarak algılar. Descartes'ın, bir “anomali”den çok, insanın kendi kendisiyle ciddi bir “yüzleşme deneyimi” olarak gördüğü “tutku” anlatıcı kadının kendi derinliklerinin keşfinin de bir aracı olmuştur. Bu sayede kendisini başka kadınlardan ayıran sınıra yaklaşmış, kimi zaman da bu sınırı aşmıştır. Tutkuya verilen anlam ne olursa olsun, yaşamın anlamının ruhun derinliklerine inmekten geçtiğine kuşku yoktur.

Kaynakça

- Bacholle- Bošković, M.(2011). *Annie Ernaux De la perte au corps glorieux*. Universitaires de Rennes
- Descartes, R. (2016). *Ruhun Tutkuları*. Murat Erşen (Çev.). İstanbul: Say
- Ernaux, A. (1992). *Yahn Tutku*. Yaşar Avunç (Çev.). İstanbul: Cem
- Francines, D. P (2008). *Annie Ernaux, Études de l'œuvre*, Paris, Bordas
- Savéan, M. F. (1994). *La Place et une femme d'Annie Ernaux*, Paris: Gallimard
- Schaffner, A. (2014). *Le Temps et la passion dans Passion simple et Se perdre*. Francine Best, Bruno Blanckeman, Francine Dugast-portes avec la participation d'Annie Ernaux (Ed.), Annie Ernaux: *Le Temps et la Mémoire*, (s. 265-279) Paris : Stock.
- Thumerel, F. (Ed.) (2004). *Annie Ernaux: Une œuvre de l'entre-deux études réunies par Fabrice Thumerel*. Arras Cedex Artois.